

НАШ ЈЕЗИК

ЛІ СВ. 1

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Рајна Драгићевић, др Весна Ломпар,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Службени гласник, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); н. с. књ. 1, св. 1/2 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1933–1941; 1949– (Београд : Службени гласник). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига LI

Св. 1 (2020)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

- Кратак увод у синтаксу глагола српског језика
(СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 1–42
- Питање форме лексеме *йрвенац*: лексикографски аспект
(БОЈАНА Д. ТОДИЋ САНКОВИЋ) 43–57
- Презент и трпни придев глагола *надуји* (*се*)
(СТЕФАН М. СТЕПАНОВИЋ) 59–74
- О дативној енклитици расплинуте референцијалности у савременом
српском језику (АЛЕКСАНДРА С. ЈОВАНОВИЋ) 75–92

П р и к а з и

- Срето З. Танасић, *Из синтаксе и семантике српског језика*
(ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ) 93–99

О д л у к е О д б о р а з а с т а н д а р д и з а ц и ј у с р п с к о г ј е з и к а

- Холандија или Низоземска 101–102
- Шта је (актуелни) *молебан* и служе ли се ових дана *молебни* или
молебани 103–105

I n m e m o r i a m

- Проф. др Живојин Станојчић (1930 – 3. 8. 2019)
(СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 107–110

УДК 811.163.41'366.545
811.163.41'37

Оригинални научни рад
Примљено 12. априла 2020. г.
Прихваћено 28. септембра 2020. г.

АЛЕКСАНДРА С. ЈОВАНОВИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

О ДАТИВНОЈ ЕНКЛИТИЦИ РАСПЛИНУТЕ РЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Предмет овог рада јесте један особен тип датива – датив расплинуте референцијалности означен заменичком енклитиком *му* (нпр. *То му дође субојџа*). Најпре разматрамо природу дативног референта и закључујемо да је реч о расплинутом и неразграниченом референту (у ланакеровском смислу). Потом испитујемо уз које се глаголе/конструкције овај датив јавља и каква је његова семантика одн. прагматика. Датив расплинуте референцијалности пре свега налазимо уз копулативне и семикопулативне конструкције, као и уз поједине глаголе који означавају стања и творе својеврсни континуум са копулативним и семикопулативним. Његов главни значењски допринос видимо у десубјективизацији садржаја денотираног клаузом у којој се јавља. Ефекат десубјективизације утемељен је једним делом на измештању садржаја у сферу трећег лица означеног дативном енклитиком *му*, а другим делом на самој природи дативног референта – који је расплинут, магловит. Најзад, као кључан појам за разумевање значења овог датива, али и датива уопште, издвајамо схему сфере циљаног ентитета, која, за разлику од схеме личне сфере циљане особе (Домбровска 1997), може обухватити и друге ентитете поред људских.

Кључне речи: датив, енклитички облик заменице за 3. лице једнине, појмовни неутрум, расплинута референцијалност, сфера циљаног ентитета, десубјективизација.

---

* aleksandra.jovanovic@isj.sanu.ac.rs

** Рад је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2020-14/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ. Почетна верзија овог истраживања изложена је на *XI научном скупу младих филолога Србије* (Крагујевац, 30. март 2019) – захваљујем се учесницима сесије на дискусији. На веома корисним коментарима захваљујем се проф. Балши Стипчевићу, на помоћи у вези с неким референцама проф. Софији Милорадовић, на детаљном читању рада Марини Спасојевић, а на инспиративним разговорима Стефану Милосављевићу. Наравно, за сваку грешку у раду одговорна је искључиво ауторка.

1. Увод

У овом раду бавићемо се једним особеним типом датива који илуструјемо следећим примером:

(1) Термин ... не знам какве су прогнозе за месец март, али, можда би могло, рецимо, 18. То му дође субота. [претраживач *Google*]

О њему је у србистичкој литератури, колико је нама познато, писала једино С. Милорадовић (2007: 559–561), и то с посебним освртом на његов статус у говорима Великог Поморавља. Ауторка га одређује као етички датив 3. лица: *и́ако му́ и́о било, и́ако му́ се и́о виче (idem: 559).*¹

Главни циљеви нашег истраживања јесу да размотримо природу референта означеног дативном енклитиком *му* (т. 2), да испитамо уз које се глаголе/конструкције овај датив јавља, те каква је његова семантика одн. прагматика (т. 3). Корпус за анализу чини око 100 примера ексцерпираних са различитих интернет-портала које карактерише разговорни језик (пре свега су то коментари на различите вести), а који су доступни преко претраживача *Google*. Како нисмо имали приступ корпусу разговорног језика (у коме се овај датив једино и јавља), на основу прегледања речника (РМС, РСАНУ) и литературе, а уз помоћ сопствене језичке интуиције, оформили смо списак глагола уз које нам се чинило да је могуће употребити овај датив, а онда претраживали те глаголе.

2. Природа дативног референта, род и број

Како бисмо разумели природу референта дативне енклитике *му*, нашу анализу ћемо најпре сместити у контекст Ланакерове когнитивне граматике. Разматрајући конструкције типа *It rained last night*, Ланакер (2011: 192) поставља следеће питање: ако се личне заменице одnose на одређене референте (заменица за 1. лице на говорника, за 2. лице на саговорника, за 3. лице на појединца који није говорник или саговорник), откуд њихова 'безлична' употреба с функцијом субјекта у овим конструкцијама? Према овом аутору, одговор на постављено питање лежи у појму *разграничења* [*delimitation*] и појму

¹ У својој докторској дисертацији Б. Стипчевић (2014) бави се дативним рекцијским конструкцијама, те датив који је предмет нашег интересовања, будући нерегиран, не налази своје место. И. Палић (2010), у својој студији посвећеној семантици датива – која тежи да опише све употребе овог падежа, анализира неконституентски датив („оценитељски“ и „прагматички“), али не наводи примере попут (1). И. Антонић (2005) у поглављу „Синтакса и семантика падежа“ у *Синтакси савременог српског језика. Простја реченца* не разматра датив поменутог типа.

расплнутости,² сликовитије – магловитости [*vagueness*] (*idem*: 197–198).

Појам разграничења Ланакер (2011: 192–193) објашњава, између осталог, уз помоћ именице *месѿо* (*place*), која означава ограничени део простора. Важно је запазити да величина 'места' није инхерентно одређена: оно што се сматра 'местом' одређено је пре свега функционалним својствима (нпр. наменом). Тако, 'место' може обухватати и најмањи део простора (*Аѿом цинка може се наћи на неколико месѿа у овом молекулу*, енг. *A zinc atom can be found at several places in this molecule*) и највећи (*Универзум је веома велико месѿо*, енг. *The universe is a very big place*). Што је простор већи, границе су теже одредиве, па је и степен могућег разграничења мањи.

Појам расплнутости одн. магловитости илуструју следећи примери које Ланакер (2011: 196–197) наводи. Ако пред собом имамо букет ружа, прстом бисмо могли, под одговарајућим условима, упутити на конкретну ружу на коју мислимо. Међутим, ако нам је рука ампутирана, раменом не бисмо могли издвојити тако мали сегмент – јер немамо довољно оштар инструмент какав је нпр. прст. Ако уђемо у собу пуну различитих предмета и без одговарајућег контекста, геста и мимике кажемо *То је леѿо* (енг. *That is beautiful*), саговорник може само нагађати на шта реферишемо. Још виши степен магловитости налазимо у исказу *То није фер!* (енг. *That's not fair! / It's not fair!*), изреченом од стране оног који губи у игри, где се заменицом може упућивати на извор неправедности који говорник не успева да идентификује, или пак на ситуацију као целину – која се развија стицајем неких неидентификованих околности. У случајевима попут ових говорник вербално и ментално прави референтни гест – само што референт није јасан и разграничен.

Све ово нас доводи до Ланакеровог кључног проблема – заменице *it* у примерима типа *It rained last night*. Наиме, аутор сматра да овако употребљена заменица *it* представља екстремни случај неразграничености и расплнутости; дакле, она јесте одређена и референцијална, али укључује високо апстрактне ентитете. Ланакер (2011: 198) упозорава да максимална магловитост и општост не значе исто што и значењска испражњеност. Другим речима, ова заменица има свог референта и своју семантику.

² Као преводни еквивалент енг. *vagueness* користимо термин *расѿлинуѿѿосѿ* – а не (буквалније) *нејасносѿ* – јер веома прозирно описује природу датог референта, који је магловит, тешко 'ухватљив', без оштрих граница. *Расѿлинуѿѿосѿ* (као превод енг. *fuzziness*) већ постоји као термин у термилошком систему когнитивне лингвистике, где означава непостојање јасних граница између прототипски организованих (пот)категорија (в. Расулић–Кликовац 2014).

Имајући у виду Ланакерову теоријску поставку, сматрамо да се слично може тврдити и за заменичку енклитику која је предмет нашег рада. Дативна енклитика *му* је референцијална, али упућује на расплнут тј. магловит и неразграничен референт (исп. пр. 1 и све пр. ниже) – стога ћемо овај датив назвати дативом расплнуте референцијалности (даље: ДРР).³

Застанемо сада код питања рода и броја дативног референта. ДРР се по правилу реализује енклитичким обликом заменице за 3. лица једнине мушког/средњег рода – али никако женског. Зашто је то тако? Одговор бисмо могли потражити у маркираности родова. Наиме, постоји извесна хијерархија обележености родова: женски род је најмаркиранији (исп. *женски њигар*, *#мушка њигрица*), затим долази мушки, те на крају средњи као најмање специфичан – који не означава ни мушко ни женско (Клајн 2000: 109). Будући да датив који налазимо у нашим примерима не упућује на јасан, разграничен референт, женски род као најмаркиранији није у том смислу погодан;⁴ исто се догађа и са множином као обележеним бројем (исп. Томић 2019: 62–63). Неопходно је истаћи још и појмовну блискост мушког и средњег рода, која се испољава и у морфологији – нпр. у заједничкој деклинацији именица, придева и заменица мушког и средњег рода у већини индоевропских језика,⁵ или у стапању латинских неутрума са мушким родом у романским језицима (тзв. „нестајање средњег рода“) (Клајн 2000: 109). Зато Клајн (2000: 110) говори о важности појмовне функције неутрума, која искључује морфосинтаксичка обележја и представља средство да се изразе одређене категорије значења. У том смислу могли бисмо и ДРР посматрати као појмовни неутрум, не говорећи о мушком или средњем роду заменичке енклитике *му* на морфосинтаксичком плану.⁶

³ Занимљиво је да је типичан субјекат у клаузи са ДРР управо именички употребљена заменица *њо* (в. пр. 1–3, 5–9, и ниже), својеврсни парњак енглеском *it*.

⁴ То што се не може употребити дативна енклитика за 3. лице једнине женског рода одн. „ирелевантност, сувишност родног одређења“ у примерима попут (1) С. Милорадовић (2007: 561) види као аргумент који говори у прилог тврдњи да је реч о депрономинализацији одн. партикуларизацији дативне енклитике.

⁵ У грчком, латинском, у словенским језицима, па чак и у немачком (Клајн 2000: 109).

⁶ Ланакер (2011: 198) истиче да заменица *it* у примерима типа *It rained last night* означава „неутрум“ одн. нељудски ентитет, те је максимално општа и необележена, у тој мери схематизована да се њоме може обухватити најшири могући опсег ентитета.

3. Глаголи/конструкције уз које се ДРР јавља

Након што смо размотрили природу дативног референта, погледајмо уз које се све глаголе одн. конструкције ДРР јавља. Судаћи према нашој грађи, то су, пре свега, копулативне (3.1) и семикопулативне конструкције (3.2). Овај датив налазимо још и уз различите глаголе који означавају стање, а који творе континуум са копулативним и семикопулативним глаголима (3.3). ДРР се употребљава и у псовкама и сродним изразима (3.4).

3.1. Конструкције са копулативним глаголима

Забележили смо неколико типова копулативних конструкција уз које се ДРР јавља. Први тип чине оне где предикатив има прилошку вредност (2–4). У примерима (2–3) субјекат је исказан (именички употребљеном) показном заменицом *џо*, која упућује на читаву ситуацију, учесницима у комуникацији одраније познату; копулативни предикатив реализован је показним прилогом за начин *џако*, који се односи на 'начин' познат учесницима у комуникацији. Овај тип има и једну своју устаљену варијанту, илустровану примером (4).

(2) А: Такође, Опера_плагин у таск-манаџеру једе меморију скоро пола колико сама Опера, око 150к (Опера 320к+).

Б: То немој да те чуди, то му је тако.

(3) Како рече онај тип: *Тако му је џо*. Мада, не кажу они бадава: *Какав народ – џаква власџ*.

(4) КУМАЧА: Бре, благо теби, кад се удајеш!

ДЕВОЈКА: Е, благо да! Море, док си девојка, бар знаш што живиш; а кад се удаш, богзна како ће те муж држати.

КУМАЧА: Е, мани врагу, опет је боље кад си удата!...

ДЕВОЈКА: Сад како му је, тако му је! (*Женидба и удадба*, Ј. С. Поповић)

Управо на овај тип конструкција са ДРР осврнула се С. Милорадовић (2007: 560), која поменути датив назива етичким дативом 3. лица. Ауторка га пореди са етичким дативом 2. лица, те запажа следеће. Ако се употреби дативна енклитика *џи*, реч је о директном истицању учесника у говорној ситуацији, тј. нарочитом фокусирању саговорника у комуникацији. Ако се пак јави енклитика *му*, „фокус више није на адресату, већ је измештен 'тамо негде', чини се чак умерен према објекту (*џо*, *неџџо*) или лицу које не учествује у комуникацији“.

Милорадовић закључује да етички датив⁷ има функцију да објективизује исказ производећи ефекат 'одмицања' говорног лица од говорне ситуације. Овај навод чини нам се врло убедљивим: и ми сматрамо да је главни прагматички допринос ДРР десубјективизација исказа који говорник изриче. Наиме, пошто копулативним конструкцијама говорник (у типичном случају) приписује одређени садржај субјекатском појму, у појединим случајевима постоји комуникативна потреба да се говорно лице од тог приписивања дистанцира односно да га (колико-толико) десубјективизује и прикаже као да је оно дато из перспективе неког трећег, измештеног лица. У овом смислу ДРР је веома сличан оценитељском дативу, о ком говори И. Палић (2010: 270–271). И код оценитељског датива реченични садржај вреднује се из перспективе дативног референта (нпр. *То је мени глупо*). Главна разлика између ДРР и овог датива била би, сматрамо, у прагматичком ефекту: први доприноси десубјективизацији исказа, док други пак исказ субјективизује. Наиме, свој ефекат ДРР дугује природи референта – који је расплут, магловит, па чак и „безличан“ (в. т. 2); ако се из такве, „безличне“ перспективе вреднује изречени садржај, он ће добити на својој објективности. Код оценитељског датива говорник је тај који вреднује дати садржај, чиме се изречено представља као субјективно.⁸ Субјективност се још више истиче онда када је говорник фокализован – тада се употребљава пун облик заменице (*мени*). Код ДРР енклитички облик остаје као једина могућност.

Погледајмо још и пример (5). У њему се такође сусрећемо са копулативном конструкцијом, с тим што је копула елидирана. Наилазимо на модалну речцу *ваљда*, која функционише као својеврсна ограда говорника од истинитости пропозиције. ДРР, као и *ваљда*, омогућава говорнику да се дистанцира од пропозиције, али не у смислу њене истинитости, већ у смислу њене субјективности – говорник као да поручује

⁷ Рекли бисмо да С. Милорадовић мисли на оба етичка датива – и 2. и 3. лица. Уп.: „Корелација се може успоставити са показним заменицама *ѿај* и *онај*, тј. са начином доживљавања њихове психолошке/просторне близине у односу на говорно лице. Као добар пример могу послужити конструкције *ѿако ѿи је ѿо* (≠ тако му је то) и *ѿако му ѿо било* (≠ тако ти то било): чини се да је овде етички датив у функцији објективизације исказа, „одмицања“ говорног лица од говорне ситуације“ (Милорадовић 2007: 560).

⁸ М. Ивић (1953) говори о модалној функцији етичког датива тј. о уношењу субјективности у исказ помоћу њега: дативним обликом личне заменице изражава се емотивни прелив одн. став говорног лица. Анализирајући роман *Нечистиа крв* Б. Станковића, Сел. Станковић и Стан. Станковић (2011: 268) запажају да се управо етичким дативом 1. лица (енклитичка заменица за 2. лице забележена је само једном) изражава субјективан став говорника према саговорнику и садржају који саопштава.

„нисам ја тај који субјекатском појму приписује одређени садржај, ја га само изговарам“ одн. „то је тако само по себи“.⁹

- (5) Право да ти кажем, и ја доста слабо једем од кад су кренуле врућине – то му ваљда нормално. Е сад, мој предлог је да преко лета бар избегаваш суву храну...

Други тип копулативних конструкција чине оне у којима предикатив има именичку вредност. У грађи налазимо примере сличног типа као (2–3); у њима су и субјекат и именски предикатив реализовани показном заменицом *што* која упућује на ситуацију познату учесницима у комуникацији (6). Пандан примеру (4) био би пример (7). У овај тип копулативних конструкција спадају и оне у којима је именски копулативни предикатив реализован конструкцијом *као* + именичка јединица у номинативу (пр. 8–9); такође, забележили смо и пример са именичком јединицом као предикативом ван *као*-конструкције (пр. 10). У примерима (8–9) *као* има поредбено-апроксимативну вредност – њиме се наглашава приближност, схваћена као ограђивање, ублажавање (исп. Јовановић 2020: 83–84); значење ДРП је сасвим компатибилно са оваквом употребом лексеме *као* – он доприноси десубјективизацији исказа. Пример (10) лепо осликава измештање исказаног садржаја из говорниковог простора у простор 3. лица: исказу претходи ограда „жао ми је“, а сам исказ је уз помоћ ДРП формулисан тако да сугерише да говорник нема ништа са тиме – то је тако само по себи.

- (6) Кристали холестерола ... настају ... од масноће, и то оне коју већина сматра „умереном“ – мало јаја, мало сира, мяса, много уља, маргарина, прерађене масне хране и то му је то.
- (7) А пошто се од нечега мора рикнути, то му је – што му је. Самосажалење је за неуспешне и пробисвете. Ма колико имали пара.
- (8) Са родбином се свађаш, те се свађаш. То му је као универзални природни поредак.

⁹ Сродан ефекат може имати дативна енклитика *си* (тзв. евалуативни рефлексивни датив – ЕРД) у призренско-тимочким говорима када је кореферентна са субјектом који упућује на неко 3. лице. Тако, коментаришући примере типа *А и Ивана си е много добра, не што е моје деце* у говору јабланичког краја, С. Милосављевић (2019: 52) каже: „Употребом ЕРД у овим случајевима поручује се да је реч о ситуацији која проистиче из својстава самог субјекта, односно – *говорник жели да је иредстави као објективну, будући да „природно“ произилази из субјектових својстава, а не из говорниковог мишљења о њему [истицање наше]*“. Да је реч о субјективном мишљењу, говорник би употребио (етички) датив 1. лица: *А и Ивана ми је много добра... (idem)*.

- (9) Кад власт прозива неког да је НАТО-вац, то му је као љубомора у земљи која има највећу могућу сарадњу с НАТО коју могу имати нечланице.
- (10) Жао ми је, ал субота му је најраднији нерадни дан за сваку запо-слену жену.

Највећи број примера са ДРР чине примери са нетипичним копулативним конструкцијама – онима у којима налазимо глагол *доћи* – а које се темеље на процесу 'рачунања' одн. 'процењивања'. Говорник 'рачуна' одн. 'процењује' садржај исказан предикативом, који се преко нетипичне копуле (глагола *доћи*) приписује субјекатском појму (Јовановић 2018а: 33). Ове конструкције налазе се на периферији категорије копулативних конструкција и залазе у категорију семикопулативних (којима посвећујемо наредну тачку). Предикативи могу имати именичку, придевску или прилошку вредност. Они са прилошком вредношћу су најфреквентнији, а могу имати временско (11), месно (12) или количинско значење (13) (исп. Јовановић 2018а: 34–35):

- (11) У, да! Видех то. То му дође у недељу, у три ујутру?
- (12) То му дође поред риболовачког удружења „Смуђ“, колико сам схватио, од Купусине бентом ка Апатину и вагонима.
- (13) Чек', да се пребројимо – јен, два, три... тачно смо девет, и троје деце што су отишла у шетњу... подељено са пет милиона долара... то му дође близу пола милиона за свакога.

За разлику од типичних копулативних конструкција (2–10), у овима није реч само о приписивању садржаја исказаног предикативом субјекатском појму него томе претходи процес 'рачунања' и 'процењивања' (што је, у ствари, специфично значење копулативног глагола *доћи* – в. Јовановић 2018а: 31). Како би се дистанцирао од тог 'рачунања' или 'процењивања' (в. пр. 13, где имамо и експлицитано бројање и рачунање), а потом и од приписивања садржаја исказаног предикативом, говорник употребљава ДРР, те тако свој исказ десубјективизује. Дакле, узрок фреквентне употребе ДРР у овим примерима видимо у његовој компатибилности са семантиком специфичног копулативног глагола *доћи*.

Конструкције где предикатив има именичку и придевску вредност илуструјемо следећим примерима:

- (14) Људи, може ли једно питање? :) *Standard International Shipping*, то му дође ова обична пошта, је л' тако?

- (15) Ово су најскупљи градови за живот на свету! Београд му дође багатела у поређењу с њима! Азијски градови доминирају на врху ове листе.
- (16) Социјални или политички протест, то му дође исто... политика је у свим сферама наших живота, како мислите да је изузмете...¹⁰

ДРР налазимо и уз конструкције са глаголом *їадаїи*, које су веома сличне нетипичним копулативним конструкцијама са глаголом *доћи*:

- (17) Нешто се прича да ће избори бити расписани на дан Св. Пахомија Врањског, а то му пада 15. фебруара, на Сретење.
- (18) Е па, другари, овако: премијера филма *Низбрдо* ће се одржати 29. новембра – то му пада недеља – у већ нам добро познатом биоскопу Шумадија на Бановом брду.

3.2. Конструкције са семикопулативним глаголима

ДРР се може јавити и уз семикопулативне конструкције са значењем изазивања утиска о неком/нечему. Оне денотирају ситуацију у којој доживљавач стиче или има утисак (исказан предикативом) у вези с неким ентитетом (Стипчевић 2014: 243). У примерима са ДРР „доживљавач“ се измешта у простор трећег лица (ако уопште можемо и говорити о доживљавачу – отуд знаци навода) и сасвим је расплут и магловит; управо то обезличавање доживљавача одговорно је за прагматички допринос ДРР – за десубјективизацију исказа. Погледајмо следеће примере:

- (19) Фикса: Платно је платно, ваљда знаш, кад одеш у продавницу текстила па видиш да пише „памучно платно“, „ланено платно“, ово-оно...

Присонер: Што се тиче платна, кад се говори о „сликарском платну“, то му делује као неко специфично платно. Добро, купим у радњи, рецимо, памучно платно и онда га „залепим“ на лесонит?

- (20) Атлантис: погледавај га :) кад вам се сретну погледи, не мичи поглед одмах и насмијеши му се :) ако га занимаш, показат ће ти то, ако не, барем ћеш знати на чему си :) ...

Ана Емина: Па то му звучи као добра идеја. Он се мени стварно свиђа.

¹⁰ Исп. и примере типа *Прво на фотїографији је Перасїї у Боки, али добро – Пеїрровацї, Перасїї – їо му дође на испїо.*

- (21) Ако се прави профит данас, он ће бити ту и сутра. И ако се не помера, стајаће као профит. То му изгледа као моја изрека. Сваки дан правим профит, 365 дана у години, и онда на крају године имам губитак.

На питање откуд ДРР уз овај тип семикопулативних конструкција (а не може се наћи ни уз један други)¹¹, искрсава следећи одговор. У примерима наилазимо на глаголе *деловаџи*, *звучаџи* и *изгледаџи*, који су примарно глаголи перцепције (пр. 19), а могу се употребити и у епистемичком домену као глаголи закључивања (пр. 20–21). Када је посредни перцептивни утисак, исказ бива сам по себи обојен великом дозом субјективности; зато се, уколико комуникативне потребе захтевају, та субјективност може неутрализовати управо употребом ДРР.

3.3. Глаголи који означавају сјање

ДРР се употребљава уз различите глаголе који означавају стање (у ширем смислу) – нпр. *значаџи* (22), *кошџаџи* (23), *џираџи* (24), *знаџи* (25), *сјадаџи* (26) итд. – а који по својој природи творе својеврсни континуум са копулативним и семикопулативним глаголима. Чини нам се да ДРР у овим примерима има сличан допринос као и у ранијим (са копулативним и семикопулативним глаголима): посредни је говорничко-во дистанцирање од исказаног садржаја и десубјективизација. Запазимо и то да глаголи *кошџаџи* и *џираџи*, слично као и глагол *доћи* (в. т. 3.1), подразумевају процес 'рачунања'.

- (22) Моја баба каже: *оџоц* – мало пре; *мусџаџи* – бркови; *ђулавка* – капа ... а од једне Врањанке сам чула *изанђало* и то му значи, покварено, неупотребљиво, истрошено.
- (23) Животни век је краћи, а пензије даље, посла у фабрикама нема, плате мале. Деце још мање, сахрана колико хоћеш ... Дечији додаток на троје 7.700 хиљада, толико му кошта половина књига за пети разред, а за друго немаш.
- (24) А: Шта је најбоље да поједем за време школе тј. великог одмора ...
Нешто из продавнице, типа бадем, лешник ... ?

Б: Па да, то је свакако најбоље решење, ја увек са собом носим 50 грама микс орах / лешник / бадем ... Ја лично купим кило јер је јефтинеје тако, кило платим око 1000 динара и онда то му траје дужи временски период.

¹¹ У виду имамо семикопулативне глаголе које налазимо у Илић 2001 и Јовановић 20186.

- (25) Дууго, сасвим предуго сам остала у тој вези... љубав, навика, шта му ја знам...
- (26) За сада се веома успешно удружи неколико до пар десетина држава, када треба војно напасти неку омању и нејаку државу и опљачкати јој ресурсе. Додуше, и то му спада у јефтин извор енергената и осталих корисних ресурса...
- (27) Помажите, молим вас! Више не могу да разбијам главу око тога које појачало може да се добро упари са подностојећим кутијама ... (*трансмисија* – то му ваљда има везе са оним тунелцетом дуж кутије, где се крије дрога и тако то :)) и који каблови би били погодни.
- (28) А: Ако носиш девојчицу, ружна си у трудноћи јер девојчица украде сву мајчину лепоту ...
- Б: Права бабска прича ... Знам да по тим бабским причама ако носиш девојчицу, онда се много угојиш у трудноћи, а то му ваљда иде под то да ниси више „лепа“.
- (29) Напишем твит онако безвезе, тек да нешто напишем ... и добијем доста фејвова. А твит који ми се свидео и за који сам мислио да ће да „покида“ – ништа. То му ваљда тако у животу иде...

Из синтаксичко-прагматичких разлога, подробније ћемо размотрити употребу ДРР уз глагол *знаћи* (25). Занимљиво је да се уз овај глагол може јавити и акузативна енклитиком *га* (30)¹², као и дативна енклитика 2. лица (31). У овом потоњем наилазимо на *д а т и в с а г о в о р н и к а*, прецизније, *д а т и в с в е д о к а* (према Палићевој (2010: 184, 287) терминологији) *о д н . е т и ч к и д а т и в* (у уобичајеној терминологији) – који има улогу „*sredstva kojim se stalno održava budnom sugovornikova pažnja*“ (Палић 2010: 287). Најзад, забележили смо и пример (32), у којем се заједно јављају етички датив, ДРР и акузативна енклитика *га* (датим редоследом). Како објаснити овакво комбиновање заменичких енклитика и шта нам оно открива о природи ДРР? Прво што се да закључити јесте да етички датив и ДРР нису истог реда (будући да се могу јавити скупа¹³, в. и пр. 33). Дакле, не би

¹² Овој акузативној енклитици расплинуте референцијалности треба се вратити у наредним истраживањима.

¹³ О томе да распоређивање дативних енклитика у истој клаузи указује на то да је реч о различитим типовима датива *о д н . о д а т и в и м а* са различитом функцијом исп. Арсенијевић 2013 и Милосављевић 2019: 53.

било најпрецизније ДРР називати етичким дативом 3. лица^{14, 15}; ако то ипак чинимо, појам етичког датива ваља схватити као надређену категорију. Друго, видимо да се најпре распоређује етички датив, па онда ДРР; ово нам указује на то да је ДРР мање прагматикализован¹⁶ од етичког датива.^{17, 18}

- (30) Шта га ја знам, можда се он некад и искрено каје због својих поступака и схвата шта је урадио...
- (31) Прво, немој да омаловажаваш децу говорећи како су ту преко везе, како не могу нигде да играју или шта ти ја знам.
- (32) Ето, веруј ми да је било жена па су могле скренут са памећу, нико им не би могао помоћ. Бога ми је, оно јес било тухаф без чаршафа, али шта ти му га знам, вријеме тако дошло било.
- (33) Имам на компу *ATI HD 4970 x2* и ради ми исто игре као и на лаптопу, можда мало боље на лаптопу... шта ти му знам.

3.4. Псовке и сродни изрази

ДРР можемо наћи у устаљеним изразима, и то пре свега у псовкама. Према И. Палићу (2010: 128), у конструкцијама типа *Касније!*

¹⁴ Сам термин етички датив чини нам се проблематичним јер скрива различите функције које прагматички дативи могу имати (али га ипак, због његове устаљености, у овом раду користимо). Да илуструјемо. Етички дативи 1. и 2. лица могу се наћи у истој клаузи само када имају различиту функцију – нпр. датив 1. лица подвлачи емотивну ангажованост говорника, док дативом 2. лица говорник скреће саговорнику пажњу на оно о чему ће говорити (Тополињска 1996: 99). Исп. и следећи пример из македонског језика: *Уиџрена на сабајлеио кога сџанува лудо и љуле на кај крушаиџа, шо а имаше убесино кожаиџа уд волоџи, шо ки ми џи види: Плно чавки врс крушаиџа (idem: 100)*, а за српски језик: *А док ме сџегне љлаћање џореза, неђу знаџи ни како ми је име, а јадно џи ми Косово!* (Поповић 2004: 291). Стога, закључићемо, И. Палић (2010: 277–288) с правом говори о различитим типовима прагматичких датива – дативу говорника (дативу учтивости, дативу неучтивости) и дативу саговорника (дативу саучесника, дативу истомишљеника, дативу сведока).

¹⁵ С. Милорадовић наводи примере *џако џи џо било* и *џако му џо било*; како ауторка тврди, у првом случају је посреди етички датив 2. лица, а у другом случају етички датив 3. лица. Међутим, могли бисмо замислити и следећи пример, који бар неким матерњим говорницима српског језика звучи сасвим прихватљиво: *џако џи му џо било* (исп. и пр. 32–33) – што сугерише да ова два датива нису истог реда одн. да немају исту прагматичку функцију, а ни исти граматички статус (в. фусноте 13 и 17).

¹⁶ Прагматикализација представља вид граматикализације. Функционише на дискурсном нивоу, а подразумева нпр. развој дискурских маркера и модалних партикула (Вишер 2006: 130).

¹⁷ Прво се распоређују дативне енклитике са прагматичком функцијом, па онда оне са синтаксичком (в. Поповић 2004: 290; исп. и Милосављевић 2017: 68).

¹⁸ О мањој прагматикализованости ДРР могла би сведочити и могућност његовог преношења у неуправни говор, исп. нпр. *Пера је рекао Ани да му је џо џако одувек*.

Сунце ли вам ваше наилазимо на датив погођеног поседника: „Dativni referent može u svojoj osobnoj sferi imati određene predmete pod privremenom kontrolom ... i takva posjedovana veza dovoljna je da posjednik, tj. dativni referent, bude pogođen radnjom koja se izvodi na objektu koji on posjeduje“. Допринос ДРР у оваквим конструкцијама огледа се, како нам се чини, у чувању саговорничковог образа: читава ситуација измешта се у простор трећег лица, а погођени поседник није саговорник, већ референт који је крајње расплнут и магловит. Ови примери показују да, иако смо десубјективизацију одредили као главни прагматички ефекат овог датива, ДРР може остваривати и друге прагматичке ефекте, пре свега захваљујући расплнутости свог референта.

- (34) Па сунце му жарко, кад нисам пао под сто, а лизно чашицу нисам, кад сам прочит’о да се Сидни Баталони представља као медијски стручњак!
- (35) Сунце му калајисано, баш сам синоћ сањао како јурим кенгура око медицинског факултета!
- (36) Пу, миша му пољубим, па како бре, Гого, баш ти да се разболиш??
Лепо сам ти причао да чизма главу чува.

Забележили смо и изразе у којима се једино јавља ДРР – не може се уместо њега употребити нпр. дативна енклитика за друго лице (исп. #*Сшо ти/вам громава!*)¹⁹:

- (37) Сто му громава, стигла Игбала! Оно што су љубитељи „Фарме“ годинама чекали, догодило се јуче – Игбала Јеврић стигла је у Србију.
- (38) Јеленских му рогова, таман да неком кога не волиш уплатиш летовање тамо...
- (39) Хиљаду му демона! – забрундао је папа Стаке.
- (40) КЛЕАНТ: Сто му мука! Брате, јесте ли при себи? | Да се са мном, можда, шегачили не би? | С тим лакрдијама шта желите више? ...

4. ДРР у когнитивнолингвистичким оквирима

У монографији *Датив у босанској језику* (2010) И. Палић готово у потпуности преузима модел који је успоставила Е. Домбровска (1997)

¹⁹ Прагматички ефекат који ДРР овде производи није нам најјаснији, али ипак бисмо могли понудити једно тумачење. Наиме, како се изразима типа *Сшо му громава!* исказује чуђење, дативна енклитика *му* – којом се реферише на максимално неразграничен и магловит ентитет (в. т. 2) – функционише као својеврсна хипербола. Другим речима, максимално магловит ентитет, денотиран овом енклитиком, има хиперболичну вредност, баш као и бројеви, који се готово по правилу јављају у изразима овог типа (исп. *сшо/хиљаду*).

разматрајући семантику пољског датива. Како бисмо одредили место датива који је предмет наше анализе на широј, когнитивнолингвистичкој слици овог падежа, морамо најпре истаћи кључна места приступа Е. Домбровске (1997).²⁰ Ова ауторка датив посматра као категорију са прототипском структуром. За разумевање те категорије најважну улогу има појам личне сфере [*personal sphere*] особе која се приказује као погођена неком радњом, процесом или стањем – тј. циљане особе [*target person*], чији је граматички експонент управо датив (*idem*: 16–17). То је сфера која обухвата особе, предмете, места и чињенице који су довољно блиско повезани са циљаном особом тако да свака промена у вези са њима погађа и саму циљану особу (*idem*: 16). Типичан дативни референт је дакле живи биће одн. особа, која нема контролу над ситуацијом, већ њоме бива погођена. Е. Домбровска (1997: 52) истиче да схема личне сфере циљане особе обухвата све употребе осим алативних, које се налазе на периферији категорије датива, док И. Палић (2010: 290) тврди да се сва значења беспредлошког датива могу подвести под „језгрено значење“ личне сфере циљане особе, с тим да се алативно значење удаљава од „језгреног“, те му је зато и употреба сужена.

Како се ДРР ’уклапа’ у овако осликану дативску категорију? Већ смо видели да су основни прагматички ефекти датива расплинуте референцијалности означеног енклитиком *му* утемељени на говорниковом дистанцирању од исказаног садржаја, који се приказује као дат из перспективе неког трећег, измештеног лица (тј. лица које није део комуникативне ситуације). Дакле, изречени садржај се налази у сфери измештеног, трећег лица, а не у говорниковој личној сфери. Због природе референта означеног дативном енклитиком *му* – који је расплнут, максимално магловит – не бисмо могли говорити о личној сфери циљане особе, како то чини Е. Домбровска (1997), већ пре о сфери циљаног ентитета. То значи да би се схема личне сфере циљане особе морала (у најмању руку) уопштити тако да обухвати и чланове дативске категорије где дативни референт није човек.²¹ Тако гледано,

²⁰ Детаљније о различитим приступима истраживању датива в. у Стипчевић 2014: 2–54.

²¹ Према Б. Белају и Г. Танацковићу Фалетару (2012), појам близине надређен је појму личне сфере циљане особе: појам личне сфере циљане особе нужно следи из (типичнијег) просторног појма близине, те све што лична сфера обухвата мора бити „близу“ циљане особе, означене дативом. Појам близине, који је утемељен у просторном искуству, „израста“ из просторне усмерености, а може се односити било на конкретан било на метафорички простор. Усмереност би била, како истичу аутори

ако оценитељски датив²² дефинишемо унеколико другачије од И. Палића (2010: 271), уз помоћ сфере циљаног ентитета, чини се да бисмо у дативску категорију могли веома елегантно сместити и датив који је предмет нашег интересовања. Стога предлажемо следећу дефиницију. Садржај денотиран клаузом у којој се оценитељски датив јавља дат је из перспективе дативног референта, који може бити јасан/конкретан или расплнут/магловит – од чега и зависи прагматички ефекат. Ако је дативни референт јасан (типично особа), онда исказ добија на субјективности; ако је пак референт расплнут, исказ се десубјективизује.

5. Закључак

У раду смо се бавили једним сасвим специфичним типом датива који смо назвали дативом расплинуте референцијалности. Овај назив мотивисан је природом дативног референта: посредни је расплнут (ланакеровски речено, магловит) и неразграничен референт, који се налази у простору трећег лица. У вези са природом референта је и необележеност енклитике *му* када је реч о категоријама рода и броја – отуда облик за мушки/средњи род и једнина. Како ова енклитика не означава ни мушко ни женско (њен референт је крајње магловит, а можемо рећи и безличан), одредили смо је као појмовни неутрум.

На основу анализе ексцерпираних примера можемо истаћи следеће. Датив расплинуте референцијалности јавља се уз копулативне конструкције (нпр. *То му је ипак*, *То му дође субојиа*) и семикопулативне конструкције (нпр. *То му делује као неко специфично илаино*). Налазимо га и уз различите глаголе који означавају стање (нпр. *значиии*, *ипрајаиии*, *знаиии*, *сиадаиии* итд. – *Љубав*, *навика*, *иша му ја знам...*), а који творе својеврсним континуум са копулативним и семикопулативним глаголима. ДРП се такође јавља у различитим устаљеним изразима, нпр. у псовкама (*Сунце му жарко!*). Допринос овог типа датива читава се у десубјективизацији исказа, која је заснована на дистанцирању говорника од исказаног садржаја тако што се садржај измешта у сферу трећег лица (означеног дативом). Друкчије казано, исказани садржај припада сфери измештеног, трећег лица – које је максимално магловито – а не личној сфери говорника. У устаљеним изразима, какве су нпр.

(*idem*: 89–90), компонента која је заједничка свим значењима овог падежа (укључујући и алативно, које је досад било „спорно“).

²² Тј. датив гледишта у грчко-латинској традицији, исп. Ван Хоек 1996: 16–17.

псовке, употребом ДРР чува се саговорников образ: погођени поседник није саговорник, већ референт који је расплинут, магловит.

Најзад, ставили смо ДРР у шири контекст досадашњих истраживања семантике датива (Домбровска 1997; Палић 2010). Закључили смо да се значење датива које ми у овом раду разматрамо налази на самој периферији дативске категорије, те да се схема личне сфере циљане особе мора уопштити да обухвати и оне чланове где дативни референт није живо биће. Стога говоримо о схеми сфере циљаног ентитета.

ЛИТЕРАТУРА

- Антонић 2005: Ивана Антонић, Синтакса и семантика падежа, у: Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић, *Синтакса савременог српског језика. Простор реченица*, у ред. Милке Ивић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска, 176–195.
- Арсенијевић 2013: Boban Arsenijević, Evaluative Reflexions: Evaluative Dative Reflexive in Southeast Serbo-Croatian, in: *Variation in Datives: A Microcomparative Perspective*, eds. Beatriz Fernandez, Ricardo Etxepare, Oxford: Oxford University Press, 1–21.
- Белај – Танацковић Фалетар: Branimir Belaj, Goran Tanacković Faletar, Space, conceptualization and case meaning: a cognitive account of the dative in Croatian, in: *Cognitive linguistics between universality and variation*, eds. Mario Brdar, Ida Raffaelli, Milena Žic Fuchs, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 53–91.
- Ван Хоек 1996: Willy van Hoeske, The Latin dative, in: *The dative*, 1, eds. William van Belle, Willy van Langendonck, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 3–38.
- Вишер 2006: Ilse Wischer, Grammaticalization, in: *Encyclopedia of Language and Linguistics*, ed. Keith Brown, Amsterdam: Elsevier, 129–135.
- Домбровска 1997: Ewa Dabrowska, *Cognitive Semantics and the Polish Dative*, Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Ивић 1953: Милка Ивић, Енклитички облик личне заменице као знак модалности, *Наш језик* V/1–2, Београд, 61–64.
- Илић 2001: Александра Илић, *Дојуне њрелазним и њоврајним семикојулајивним глаголима у српском и хрвајском књижевном језику*, магистарски рад у рукопису, Београд: Филолошки факултет.
- Јовановић 2018а: Александра Јовановић, О неким необичним употребама глагола *доћи* (*Он ми дође брај од сјрица / То му дође субоја*), *Језик данас* XI, Нови Сад, 30–36.

- Јовановић 2018б: Александра Јовановић, Семантичке и синтаксичке особености непрелазних (неповратних и неправих повратних) семикопулативних глагола у савременом српском језику, *Наслеђе* 41, Крагујевац, 27–48.
- Јовановић 2020: Александра Јовановић, О лексеми *као* из угла теорије прототипа, *Књижевности и језик* LXVIII/1, Београд, 79–94.
- Клајн 2000: Иван Клајн, О појмовном неутруму, у: Иван Клајн, *Лингвистичке студије*, Београд: Партедон, 106–119.
- Ланакер 2011: Ronald W. Langacker, On the subject of impersonals, in: *Cognitive linguistics: convergence and expansion*, 32, eds. Mario Brdar, Stefan Th. Gries, Milena Žic Fuchs, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 179–216.
- Милорадовић 2007: Софија Милорадовић, О прагматичко-семантичким карактеристикама етичког датива (с посебним освртом на говоре Великог Поморавља), *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* L, Нови Сад, 557–564.
- Милосављевић 2017: Стефан Милосављевић, Распоређивање енклитика у говору јабланичког краја, *Свети речи* 43–44, Београд, 64–70.
- Милосављевић 2019: Стефан Милосављевић, Семантика и прагматика евалуативног рефлексивног датива у говору јабланичког краја (у светлу сродних феномена у другим језицима/говорима), у: *Савремена истраживања језика и књижевности*, X/1, ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 45–56.
- Палић 2010: Ismail Palić, *Dativ u bosanskoj jeziku*, Sarajevo: Bookline.
- Поповић 2004: Љубомир Поповић, *Ред речи у реченици*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Расулић–Кликовац 2014: Катарина Расулић, Душка Кликовац (ур.), *Језик и сазнање: хрестоматичја из когнитивне лингвистике*, Београд: Филолошки факултет.
- Станковић–Станковић 2011: Селена Станковић, Станислав Станковић, О употреби етичког датива у роману *Нечистија крв* и његовоме преводу на француски језик, у: *Нечистија крв Борисава Станковића сто година после (1910–2010)*, ур. Сунчица Денић, Врање: Учитељски факултет у Врању, 251–271.
- Стипчевић 2014: Балша Стипчевић, *Дативне рекурзивне конструкције с непрелазним глаголима у савременом српском језику*, докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет.
<http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/4078/Disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 20. 6. 2019.
- Томић 2019: Бојана Томић, *Именске речи које се јављају само у множини у српском језику*, докторска дисертација, Београд: Филолошки фа-

култет. <https://uvidok.rcub.bg.ac.rs/bitstream/handle/123456789/3469/Doktorat.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, 3. 5. 2020.

Тополињска 1995: Зузана Тополињска, *Македонскиите дијалекти во Егејска Македонија, книга 1: Синтакса, том 1*, Скопје: МАНУ.

Aleksandra S. Jovanović

ON THE DATIVE ENCLITIC WITH VAGUE REFERENTIALITY IN CONTEMPORARY SERBIAN

S u m m a r y

This paper deals with one specific type of dative – the dative with vague referentiality encoded by the enclitic *mu* (eg. *To mu dođe subota* 'It comes out saturday' [+ dative *mu*]). We firstly discuss the nature of the dative referent denoted by enclitic *mu* – arguing that its referent is vague and non-delimited (in the sense of Langacker 2011). The second topic of the paper is the type of construction this dative can be found in as well as its semantics and pragmatics. The desubjectivization of a prepositional content of the clause in which the dative occurs is shown to be the main pragmatic contribution of the dative enclitic under discussion, based on the displacement of the prepositional content to the 3rd person's sphere (which grammatical exponent is the dative case). Finally, the dative with vague referentiality encoded by enclitic *mu* is put into the broader context of Cognitive Linguistics research.

Keywords: dative, 3rd person enclitic pronoun, conceptual neutrum, vague referentiality, target entity's sphere, desubjectivization.